

tænke paa at kunne faae deres Huse i Fæste? Skulle vi tage Sagen paa den Maade? Nei, vi skulle spørge: hvad er det, der danner Proletariatet blandt Landboerne? Det er netop Opsigelsesretten for Eieren af Huset, og det er derfor den, vi skulle indskrænke. Vi skulle sige, at for det Første kan intet Hus med eller uden Jord bortfæstes eller bortleies alene med Pligtarbejde eller saaledes; at Pligtarbejde bliver en Del af Leiesummen. Vi skulle forbyde Opsigelsen af jordløse Huse udenfor Herregaardene, hvor man ligesom i Mecklenburg danner et hvidt Slaveri, som kastes over paa Kommunen, naar Slaveriet bliver utaaelig, og Arbejderne synke i Rnæ under det, de skulle gjøre. Vi skulle derfor forbyde, at der oprettes Leiekontrakter, hvori der kommer til at staa, at Leiesummen skal udføres i Arbejde, eller at Leieren skal være pligtig til at arbejde for Eieren. I Tillæget til dette Lovforslag, som vi her have under Behandling, nævne Forslagsstillerne Forordningen af 27de Mai 1848. Det var Martsministeriets Program til Proletariatet paa Landet, og det var ikke for ingen Ting, at den kom ud; thi de, der ville bløde Roskilde Stænderforsamlings Tidende igjennem, ville finde Hundreder og atter Hundreder af Klager fra Husmænd over, hvorledes de forurettedes og mishandles af Herremændene her omkring i Sjælland, lige fra Cancellipræsidenten og ned til de fødte Adioier iblandt Godseierne; thi iblandt Godseierne har der altid været fødte Adioier. Da sagde Martsministeriet: Nu give vi en foreløbig Bestemmelse om, at Indsidderne og Husmændene skulle sikres i deres Leieforhold, og den Eier, der ikke opretter Kontrakt med dem, skal være forbunden til at give dem Fæste. Hvil paa det. Ministeren her siger, at de ikke kunne faae Fæste, men Martsministeriet, vort første konstitutionelle Ministerium, gik ud fra, at Husmændene havde lige saa god en Ret til at faae Fæste, som de havde til at faae Leie. Men Martsministeriet mente tillige, at nu skulde man først tage Leieretten og befæste den, og hvad forjætter saa denne Lov af 1848? Den forjætter, at Pligtarbejdet skal blive taget bort fra Hufene, og det skete i den første Rigsdagssession. Derjom Hogen vil se efter, om det, jeg her siger, er løst eller fast, saa læse de den Forordning, som Martsministeriet udgav, og læse i Landbo-kommissionens Forhandlinger, som fandt Sted Aaret efter, og de ville da faae stadfæstet, at det, som der den Gang var Tale om til Forbedring i Husmændenes og Indsiddernes Aaar, var, at de skulde af med Pligtarbejdet,

og at det skete i den første Rigsdagssamling i den første Rigsdagsperiode. Da blev Husmandshoveriet gjort til en Afsløsnings-sag lige saavel som Gaardmandshoveriet. Nu er altsaa Pligtarbejdet afløst for nogle og tredive Aar siden, men det er opstaaet igjen i mange Former som Dele af Leiekontrakter, og det kan afløses igjen — saaledes forstaar jeg i alt Fald Afsløsningsloven! Jeg mener imidlertid, at slikt Pligtarbejde maa aldeles forbydes for Fremtiden, og naar det bliver sat igjennem, da ville Indsiddere og Husmænd kunne møde som selvstændige Mænd, og det er enhver Borgers Ret at naae til politisk Selvstændighed og til Uafhængighed af Andre. Den Mening, som jeg her udtaler, er høvdet mangen en Gang og udtalt i Lovgivningen for hundrede Aar siden paa en Tid, da man netop fratog Husmændene deres Fæsteret til Eiendommene — det skal jeg snart komme til — idet Lovgivningen den Gang udtalte, hvor galt det var, at Godseierne kunde opstige Gaardmændene og leie Gaardene ud paa Aaremaal. Der staar derom i Forordningen af 19de Marts 1790, at det er strengt forbudt at leie Gaarde ud paa Aaremaal, og at den Jordbrot, som gjør det, skal tiltales og straffes „som kongelig Befalings motvillige Overtræder“. Det var det, som den enevældige Konge den Gang sagde til Godseierne, naar de leiede Gaardene ud paa Aaremaal, og hvorfor sagde han det? Han sagde det, fordi det skulde begrunde Bondestændens Haandhævdelse i den Retning, og til Bondestanden hører ogsaa Husmændene, og hvad der er sagt for hundrede Aar siden om Gaardmændene, det paaistaar jeg overfor Ministeren, at det skal han anerkende. Han kan ikke træde op imod, hvad Lovgivningen tidligere har sat som Hjemmel for de Bestemmelser, der gjælde for hans Virksomhed som Minister; dersom han gjør det, saa gjør han Brud paa den Loyalitet, som han skylder sin Stilling. Og saa sagde den samme Lov af 1790, at det at leie et Sted paa Landet ud paa Aaremaal eller paa visse Aar eller paa det Wilkaar, at Fæsteren efter Opsigelse skal fravige, at denne Omgangsmaade baner Wei til Udfugelse og kvæler al Lyst til Bindsskiblighed hos Fæsteren. Skulde det nu ikke være det Samme med Hensyn til Husmænd, at det, at opstige Husmænd, er Wei til Udfugelse og kvæler al Lyst til Bindsskiblighed? Tør det ærede Medlem fra Ajertermende (M. Anderfen) benægte, at Loven taler Sandhed? Og hvis han er af den Mening, da siger jeg, at han gjør bedst i at opfordre Godseierne til at lægge Tømme paa deres Herkeshyge og Tyranni